

СУТНІСТЬ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ

Взаємовідносини між підприємствами, організаціями і установами, а також між ними і населенням, що зумовлені дією закону вартості, носять характер грошових розрахунків. Правильна організація і побудова обліку грошових розрахунків між підприємствами мають велике значення, тому що вони забезпечують обіг оборотними засобами, фондами обігу і перехід їх з товарної форми в грошову, створюють необхідні умови покупцям для безперервної оплати придбаних товарно-матеріальних цінностей. Грошові розрахунки здійснюються або у формі безготівкових платежів або готівкою, тобто існують дві форми розрахунків - готівковий і безготівковий.

Фінансовим посередником у безготівкових розрахунках виступає банк, який надає послуги своїм клієнтам-підприємствам.

Для визначення сутності поняття «безготівкові розрахунки» як об'єкту обліку вивчимо їх трактування.

У нормативно-правовій базі визначення безготівкових розрахунків відсутнє на рівні закону. Разом з тим, відповідне визначення надають акти Національного банку України. Так, згідно Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, безготівкові розрахунки — це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів. Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді [1].

При цьому якщо підприємства та фізичні особи здійснюють готівкові розрахунки без відкриття поточного рахунка шляхом унесення до банків готівки для подальшого її перерахування на рахунки інших підприємств або фізичних осіб, то такі розрахунки для платників коштів є готівковими, а для отримувачів коштів безготівковими.

Разом з тим поняття безготівкових розрахунків є також неоднозначним у правовій науці.

Так, згідно трактування Тиркало Р.І. безготівкові розрахунки - це грошові розрахунки шляхом запису по розрахункам в банках, коли гроші списуються з рахунку платника і зараховуються на рахунок отримувача. Безготівкові розрахунки в господарстві організовані по визначеній системі, під якою розуміють сукупність принципів організації безготівкових розрахунків, вимог, що застосовуються до їх організації, визначених певними умовами

господарювання, а також форм і способів розрахунків і пов'язаного з ним обігу документів [2].

Берлач А.І. вважає, що безготівкові розрахунки — це грошові розрахунки, які здійснюються за допомогою записів на рахунках у банках, коли гроші списуються з рахунка платника і переказуються на рахунок отримувача коштів [3].

Самцова А.Н. трактує безготівкові розрахунки як дії боржника, спрямовані на погашення грошового зобов'язання шляхом сплати боргу в безготівковому порядку, тобто за допомогою перерахування коштів на рахунок кредитора в кредитній установі [4]. Такий підхід відображає лише цивілістичну сторону правової категорії та не характеризує сутності поняття безготівкових розрахунків повною мірою.

З цієї ж позиції характеризує безготівкові розрахунки і Белов В.А., який розуміє безготівкові розрахунки як умовне виконання грошового зобов'язання, що тягне його припинення [5]. Ця умовність, на його думку, головним чином полягає в тому, що при безготівкових розрахунках відсутня фізична передача (переміщення) готівки від боржника до кредитора, а провадиться зміна записів за банківськими рахунками кредитора, боржника й обслуговуючих їх банків.

На думку Вітрянського В.В., безготівкові розрахунки — це розрахунки по цивільно-правових угодах з використанням для цього залишків коштів на банківських рахунках; безготівкові розрахунки визнаються реальними платежами, що погашають грошові зобов'язання [6]. Недоліком такого підходу є обмеження кола підстав для здійснення безготівкових розрахунків.

Шамраєв А.В. характеризує безготівкові розрахунки як самостійний вид грошових відносин, пов'язаних зі здійсненням платежів через установи банку з метою погашення грошового зобов'язання боржника перед кредитором [7].

Водночас, правову категорію безготівкових розрахунків не можна розглядати поза правовою категорією переказу коштів, оскільки в такому випадку втрачається фінансово-правова сторона цього явища, що є визначальною для відносин в цілому.

Узагальнюючи вищесказане вважаємо, що безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, що проводяться без участі готівки, тобто в сфері безготівкового грошового обороту.

Список використаної літератури

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України № 22 від 21 січня 2004 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04#Text>

2. Банківська справа: навчальний посібник / за ред. Р.І. Тиркала. Тернопіль: Карт-бланш, 2001. 314 с.
3. Берлач А. І., Тараненко Ю. О. Банківське право України: Навч. посіб. для дистанційного навчання / За заг. ред. А. І. Берлача. К.: Університет "Україна", 2007. 303 с.
4. Самцова А.Н. Кредитные и расчетные правоотношения по советскому гражданскому праву. М., 1954. С. 57.
5. Белов В.А. Денежные обязательства. М.: АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. С. 152.
6. Брагинский М.И., Витрянский В.В. Договорное право. Книга вторая: Договоры о передаче имущества. М: Статут, 2000. С.45, 46.
7. Шамраев А.В. Гражданско-правовой механизм безналичных денежных расчетов (Российский, зарубежный и международный опыт регулирования): Дис. ... канд. юрид наук. М., 1997. С. 6, 7, 26.

Богдан Колодій

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Необоротні активи становлять основу будь-якого виробництва, адже займають значну питому вагу у вартості власного капіталу суб'єкта господарювання незалежно від їх статусу та рівня підпорядкування.

Формування необоротних активів, як відмічає О.О. Жарікова, пройшло довгий шлях еволюції разом із розвитком економічної науки. Послідовно, від простого до складного, від конкретного до абстрактного, виникає дане поняття [2, с. 37].

Барсукова М.О. необоротні активи розглядає як, майнові цінності, що купляються для тривалого використання у виробничій діяльності підприємства, характеризуються продуктивністю, здатністю приносити прибуток та можливістю контролю [1].

Заслуговує на увагу й пропозиція Л. Г. Словінської щодо необхідності перейменування необоротних активів у довгострокові активи [2, с. 93]. Під останніми науковець пропонує розуміти сукупність матеріальних й нематеріальних ресурсів, що належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на новостворений продукт частинами та економічні вигоди від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року (або операційного циклу) [2, с. 93].

Таким чином бачимо, що обов'язковим елементом для необоротних